

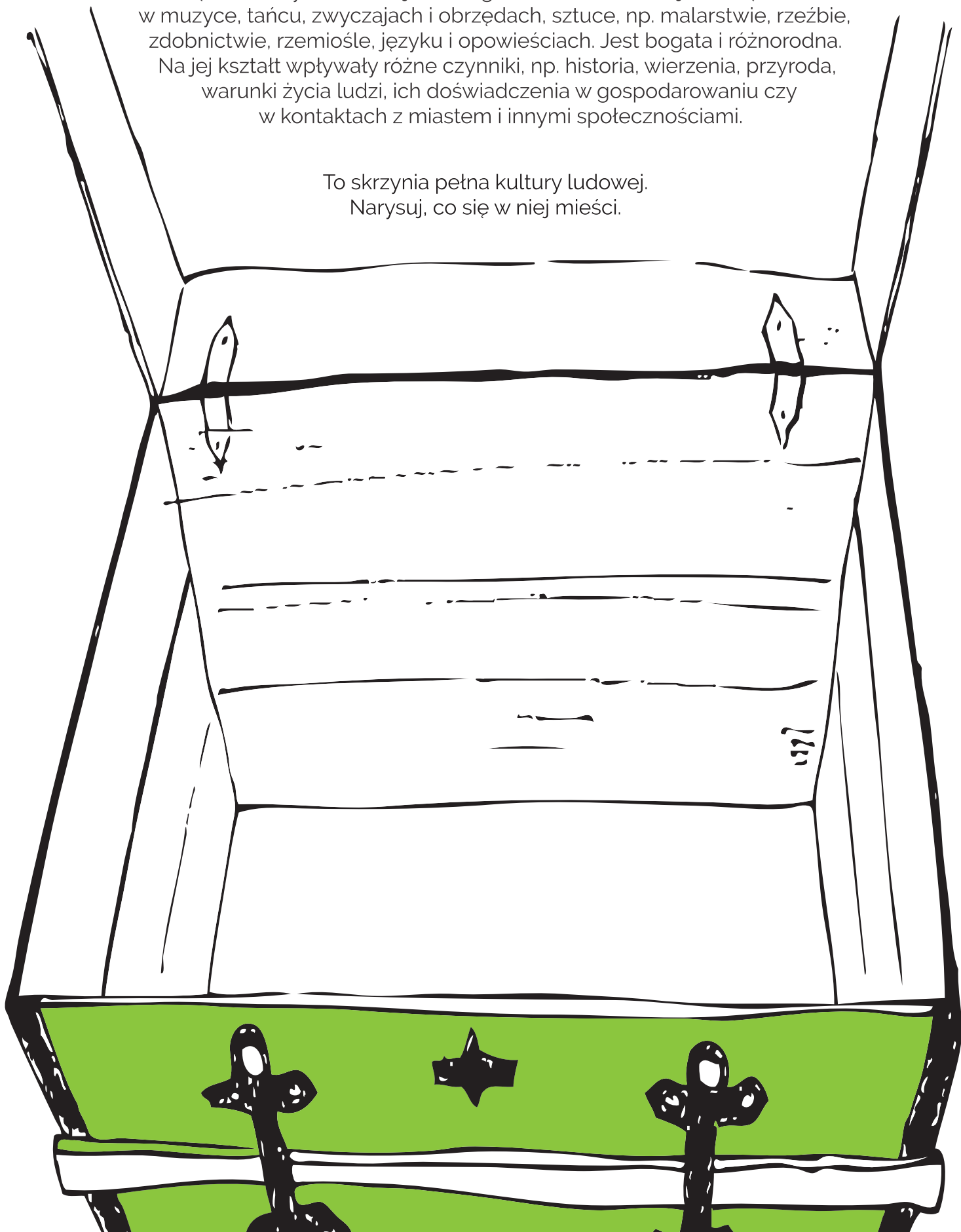
O miniprzewodniku

Okulary służą do patrzenia, poprawiają jego jakość. Ludowe okulary podobnie. Za ich pomocą będziecie **dostrzegali i lepiej widzieli** to, co możemy nazwać kulturą i sztuką ludową. Chcemy, byście za ich sprawą dobrze **rozglądali się** po swoim otoczeniu i **nauczyli się patrzeć**. Na pewno odkryjecie mnóstwo ciekawych rzeczy. Nasz miniprzewodnik jest **nie tylko do czytania i oglądania, ale także do pisania w nim i rysowania!** Do dzieła przystępujecie, kiedy chcecie: w podróży, na spacerze, na rowerowej wycieczce po okolicy, w szkole lub w domu, gdy pada lub świeci słońce. Życzymy wielu ludowych przygód i ludowej zabawy!

Kultura ludowa – co to takiego?

Mówi się na nią także: **kultura chłopska, tradycyjna, wiejska, folklor**. To ważna część kultury narodowej i naszego dziedzictwa. Przejawia się m.in. w muzyce, tańcu, zwyczajach i obrzędach, sztuce, np. malarstwie, rzeźbie, zdobnictwie, rzemiośle, języku i opowieściach. Jest bogata i różnorodna. Na jej kształt wpływały różne czynniki, np. historia, wierzenia, przyroda, warunki życia ludzi, ich doświadczenia w gospodarowaniu czy w kontaktach z miastem i innymi społecznościami.

To skrzynia pełna kultury ludowej.
Narysuj, co się w niej mieści.

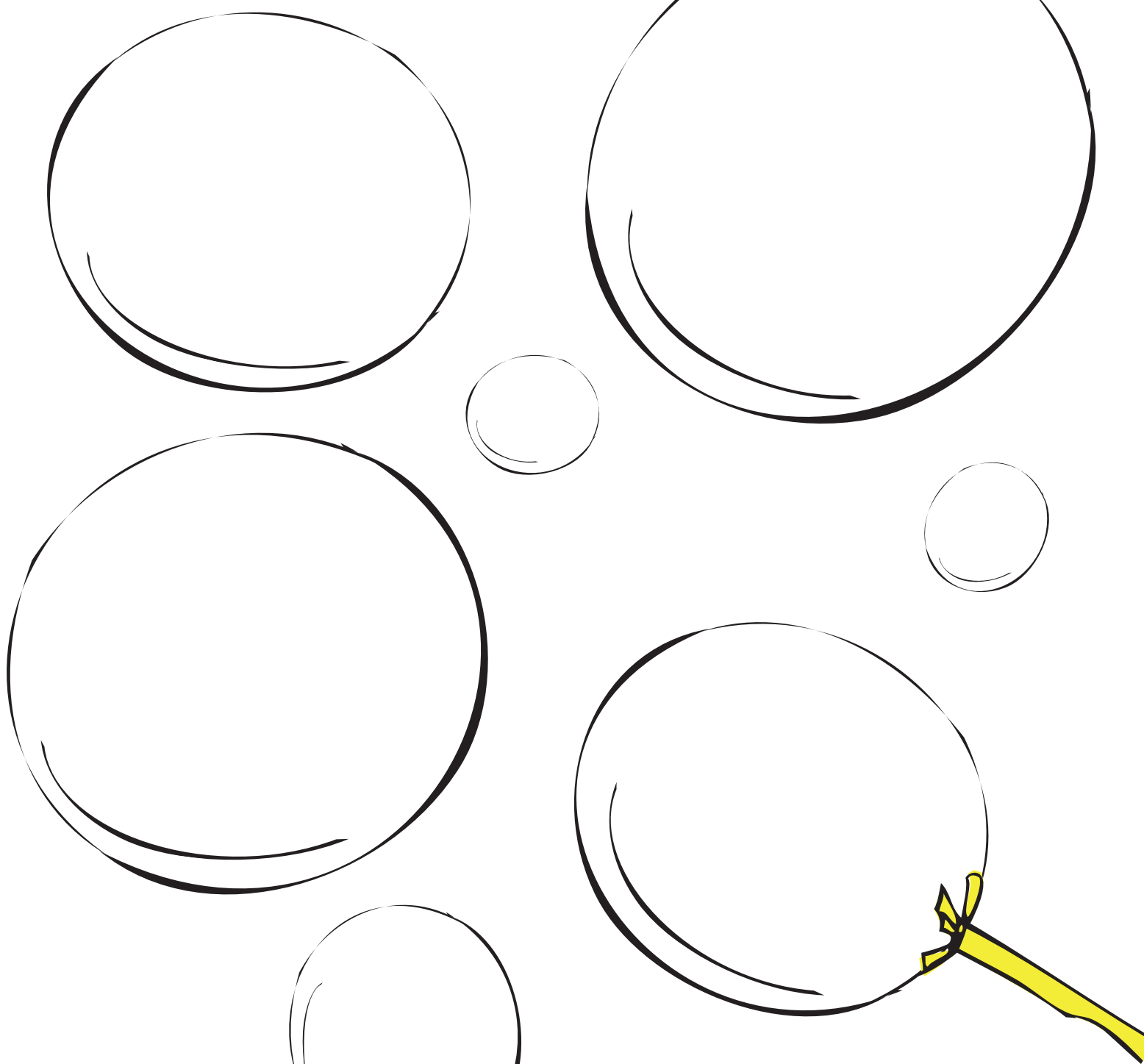

Regionalizm

Dawniej każda wieś tworzyła jakby odrębny świat. Mieszkańcy niemal całe życie spędzali w jednym miejscu, poruszając się w promieniu kilku lub kilkunastu kilometrów. Często jedyną okazją do dalszej podróży była dla nich pielgrzymka do ważnego sanktuarium, np. klasztoru na Jasnej Górze w Częstochowie. To m.in. dlatego **kultura ludowa jest tak różnorodna**, np. jeśli chodzi o sposób budowania, wygląd stroju, zdobnictwo przedmiotów codziennego użytku czy gwarę, tworzono ją bowiem w wielu, niezależnych od siebie, odrębnych ośrodkach. Ze względu na geografę i związane z nią różne oblicza kultury ludowej wyodrębniono **tzw. regiony etnograficzne**.

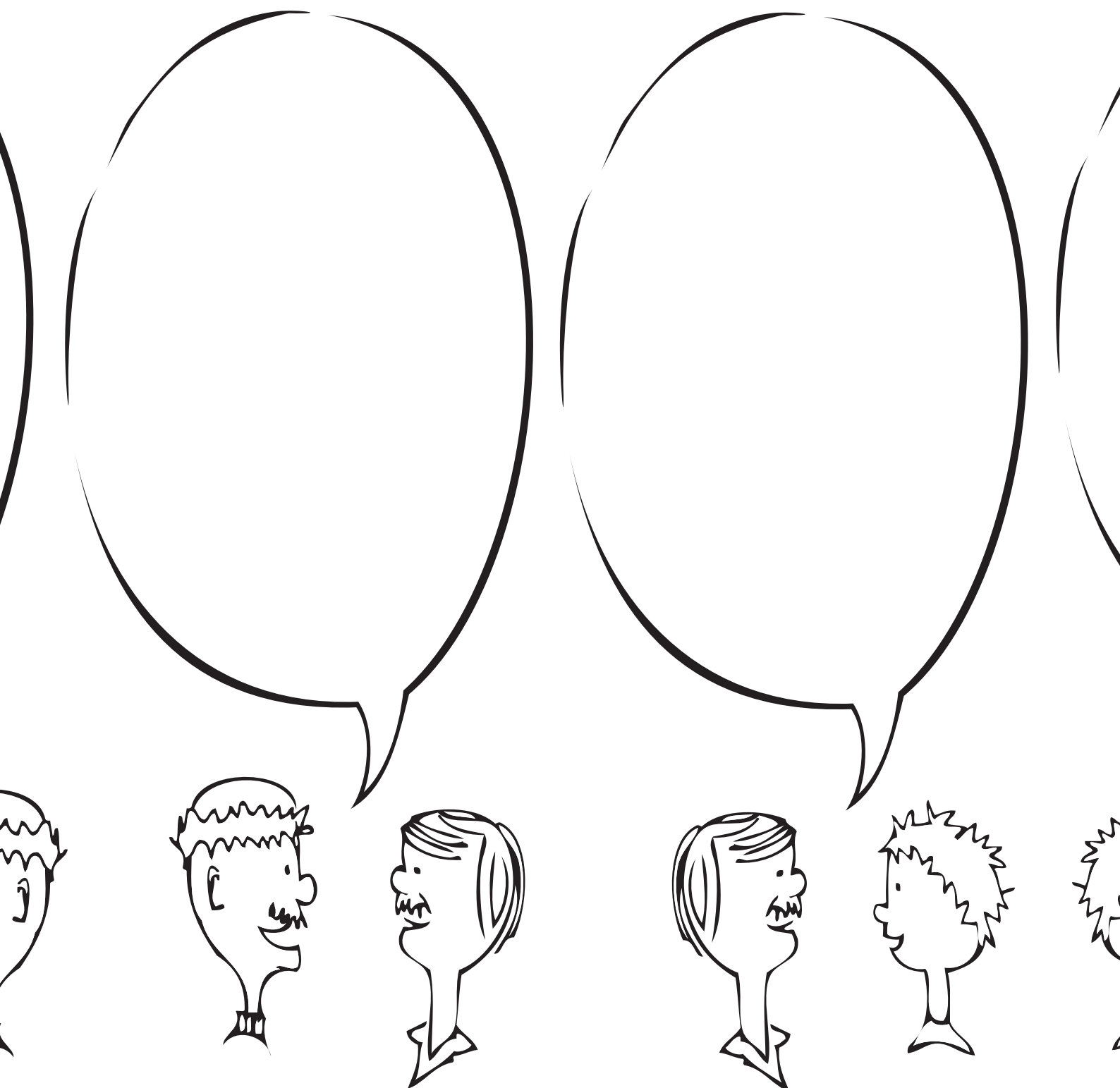
Dokończ obrazek. W każdej bańce mydlanej namaluj chałupy lub inne wiejskie zabudowania, które wyglądem różnią się od pozostałych.

Przekazy ustne i tradycje

Dawniej niewielu ludzi potrafiło czytać, więc wiedzę o świecie, o własnych dziejach przekazywano ustnie, z pokolenia na pokolenie. **Wielkim szacunkiem darzono osoby starsze**, których mądrość wiązała się z życiowym doświadczeniem. Z ojca na syna oraz z matki na córkę przekazywano również różne umiejętności, np. jak podkuć konia czy utkać obrus. **Ludzie byli bardzo przywiązani do swoich tradycji**, gdyż dzięki temu wiedzieli, kim są, i mieli wskazówki, jak żyć.

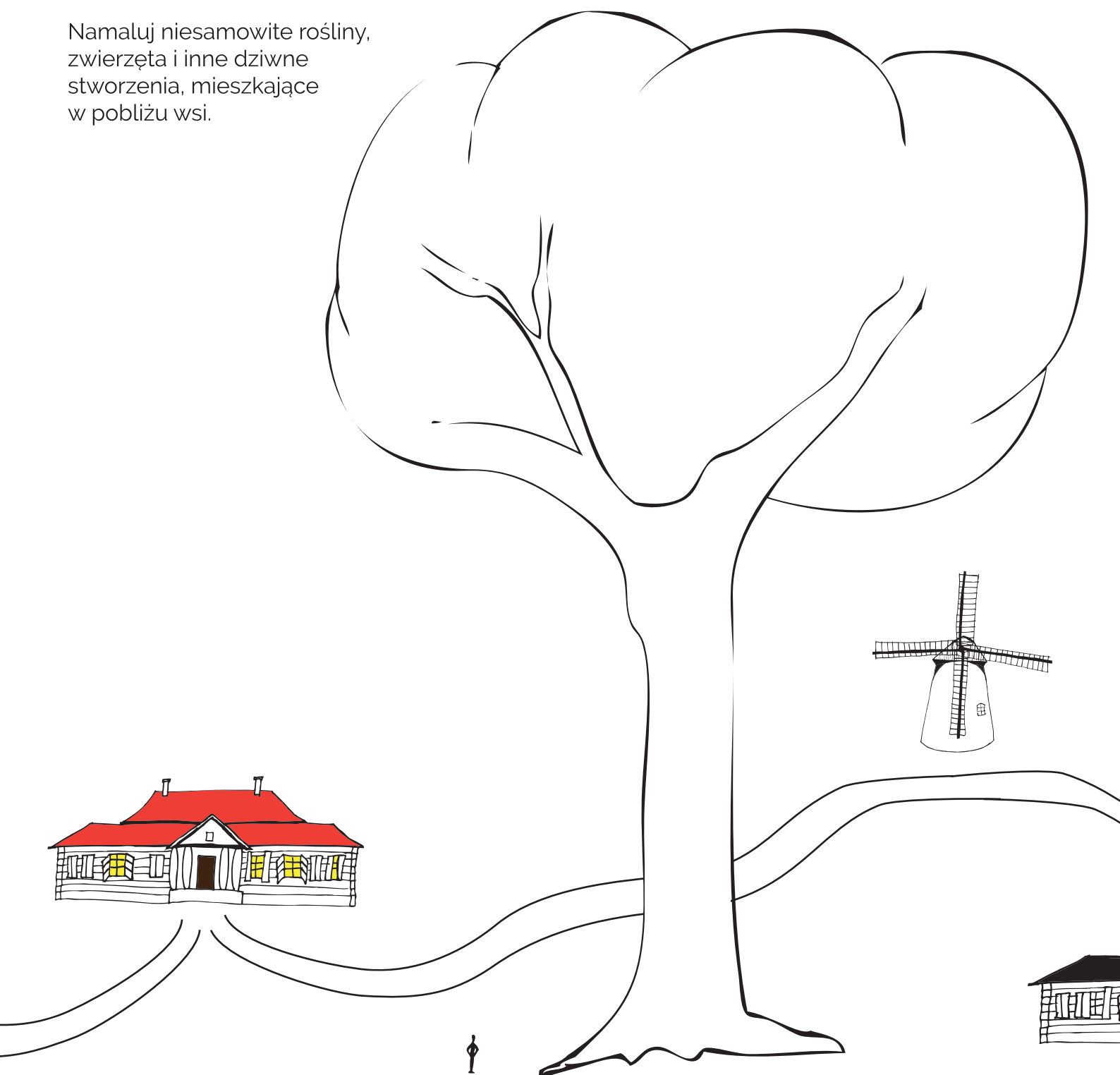
Co przekazują sobie ci ludzie?
Napisz!

Wierzenia i legendy

Mieszkańcy dawnej wsi mieli bujną wyobraźnię i wszystko łączyli ze sferą wierzeń i legend. Na każdym kroku dostrzegali znaki walki dobra i zła. W ich życiu chrześcijaństwo przenikało się z wiarą w urokliwe boginki, straszliwe strzygi czy duszki opiekujące się domostwem w czasie nieobecności lokatorów. **Olbrzymią rolę odgrywała przyroda:** ludzie uważali, że zwierzęta mogą mówić ludzkim głosem, a rośliny płakać; za pomocą ziół leczono i zamawiano miłosne zaklęcia, po mokradłach wałęsały się błędne ogniki, przy starym drzewie pojawiał się czarny baran – wysłannik diabła; gdy szła burza, w oknach palono świece, by odpędzić nieszczęście. W obliczu potęgi przyrody człowiek wydawał się malutki. Wszystko wokół było takie tajemnicze!

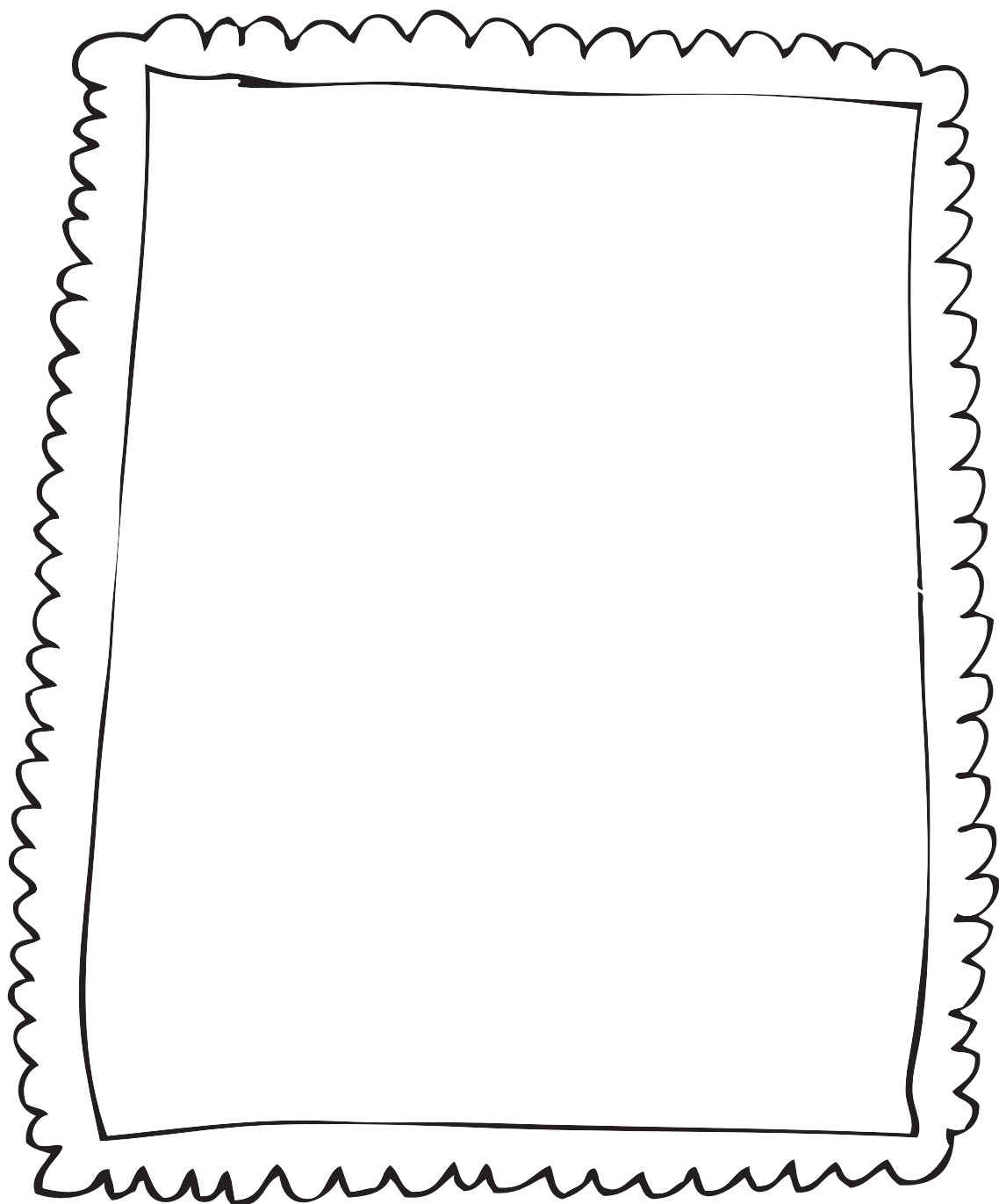
Namaluj niesamowite rośliny, zwierzęta i inne dziwne stworzenia, mieszkające w pobliżu wsi.

Kapliczki

Podróżując po Polsce, łatwo spotkać się z kulturą ludową. Jej najpowszechniejszym wyrazem są kapliczki i krzyże, spotykane **przy drogach, drzewach, nad wodą czy w polach**. Są bardzo różne: z kamienia, drewna i metalu, na słupach i kolumnach, w formie domku bądź ograniczone do figury świętego, skromne lub bogato rzeźbione, rozbudowane i pomalowane. Niektóre wzniesiono w miejscach pogańskich świętych gai, na pagórkach lub grobach powstańców, inne miały strzec domu, wsi albo podróżnego. Fundowano je w różnych intencjach.

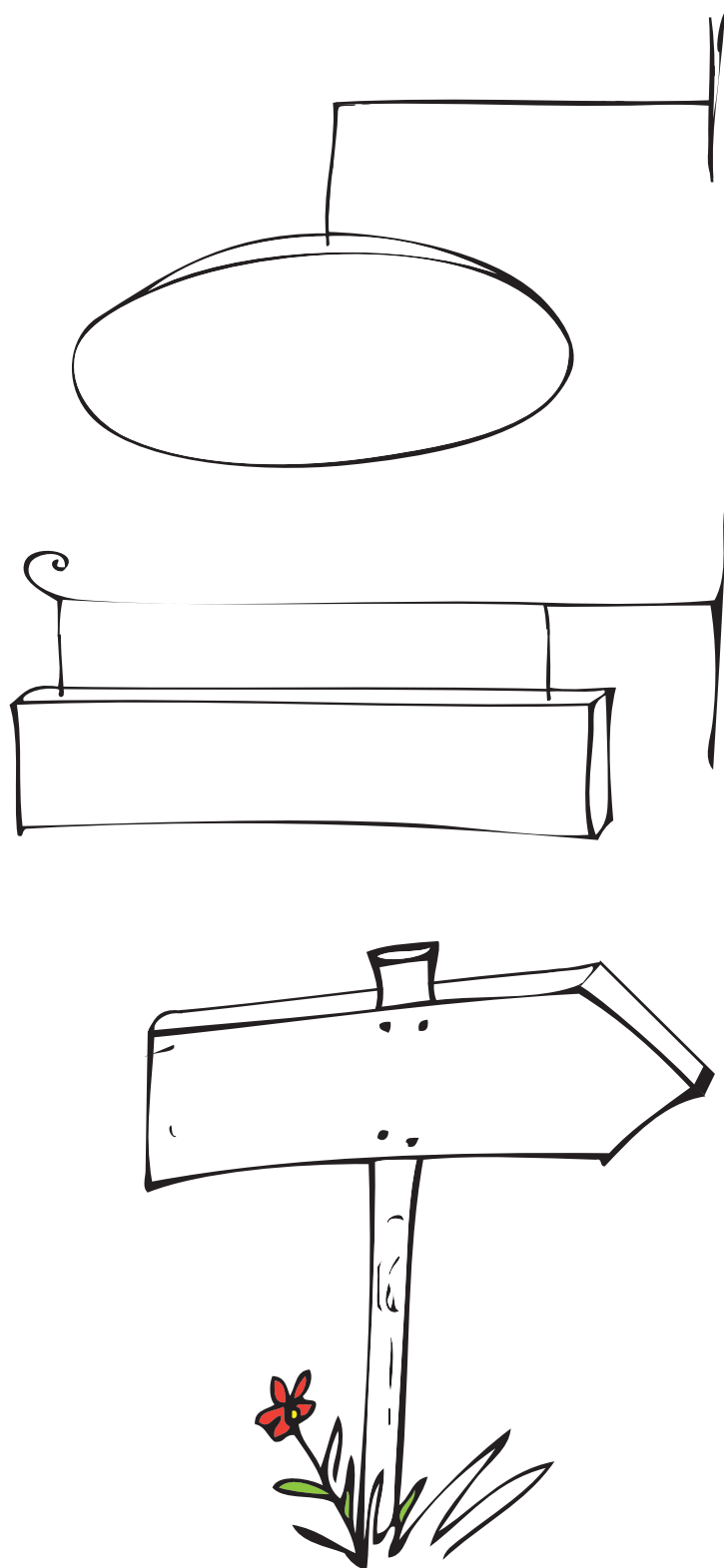
Kapliczki są wdzięcznym tematem do fotografowania.
Namaluj, jak mogłaby wyglądać sfotografowana kapliczka.

Ludowi artyści i rzemieślnicy

Mówimy „kultura ludowa”, a przed oczami pojawiają nam się drewniane chaty, rzeźby Chrystusa i świętych, malarstwo na szkle, wycinanki, kolorowe stroje, ozdoby z bibuły czy słomy. To wszystko dziedziny sztuki ludowej. **Dawniej ludzie wcale nie myśleli, że tworzą sztukę, po prostu zdobili wnętrze domu, by ładnie wyglądało** z okazji świąt, malowali garnek, by sprzedać go za większą cenę, nosili bogato haftowany ubiór, by się wyróżnić, albo rzeźbili figurę, bo takie było zapotrzebowanie. **Umiejętności zdobywali sami**, uczyli się od babć, ojców albo korzystali z usług miejscowych „specjalistów”. Dziś prace ludowych artystów i rzemieślników można spotkać w muzeach, skansenach, na festiwalach i jarmarkach, a także w czasie podróży po szlakach tradycyjnego rzemiosła.

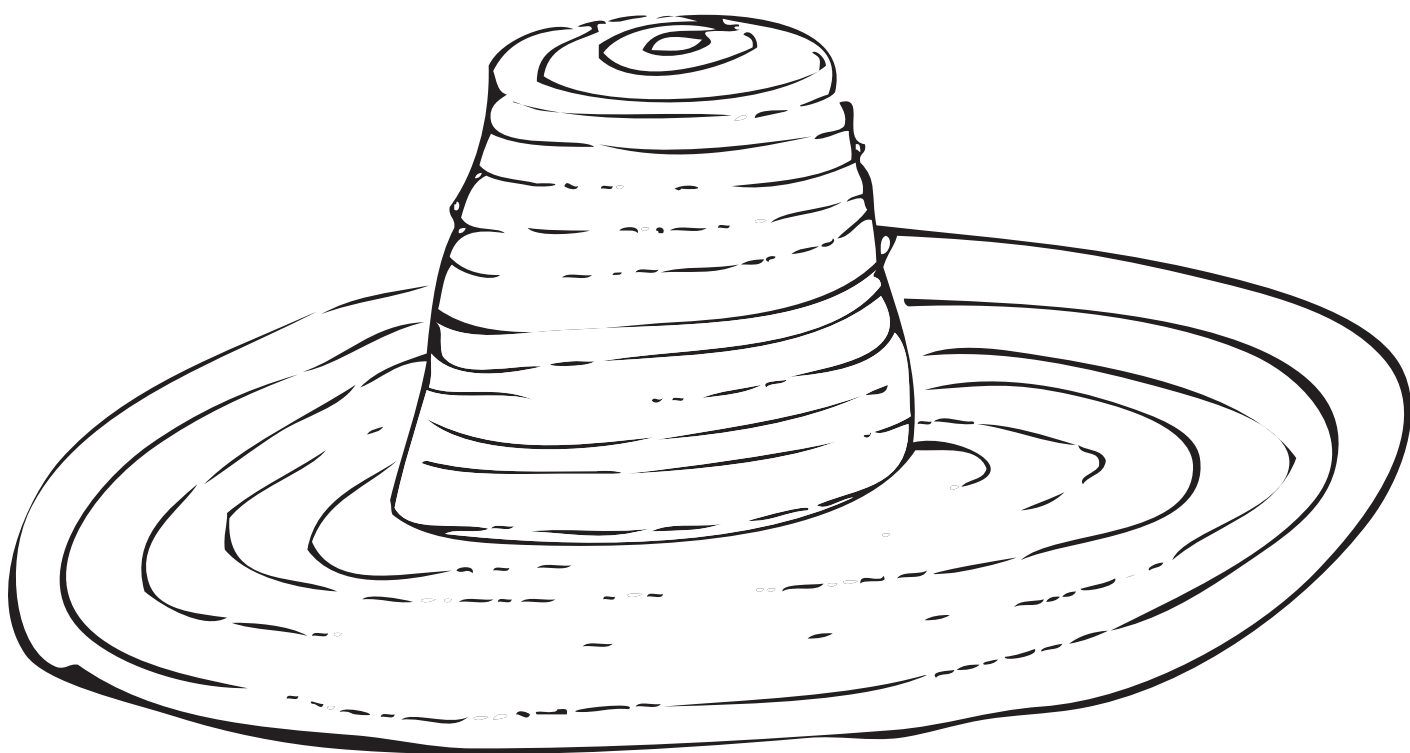
Zaprojektuj szyldy rzemieślników na trasie tradycyjnego rzemiosła.

Plecionkarstwo

W niemal każdym gospodarstwie wiejskimi spotykało się plecione kosze, naczynia, kotyski, ule, siedziska krzesel, obuwie, kapelusze, ozdoby choinkowe i wiele innych przedmiotów. Ciekawie wyglądały plecione figury obrzędowe, np. niedźwiedzi, a także wyplatane stroje, w których paradowali przebierańcy przy okazji różnych obrzędów. **Pleciono ze słomy, trawy, wikliny, gałęzi wierzby czy leszczyny, korzeni i innych surowców.**

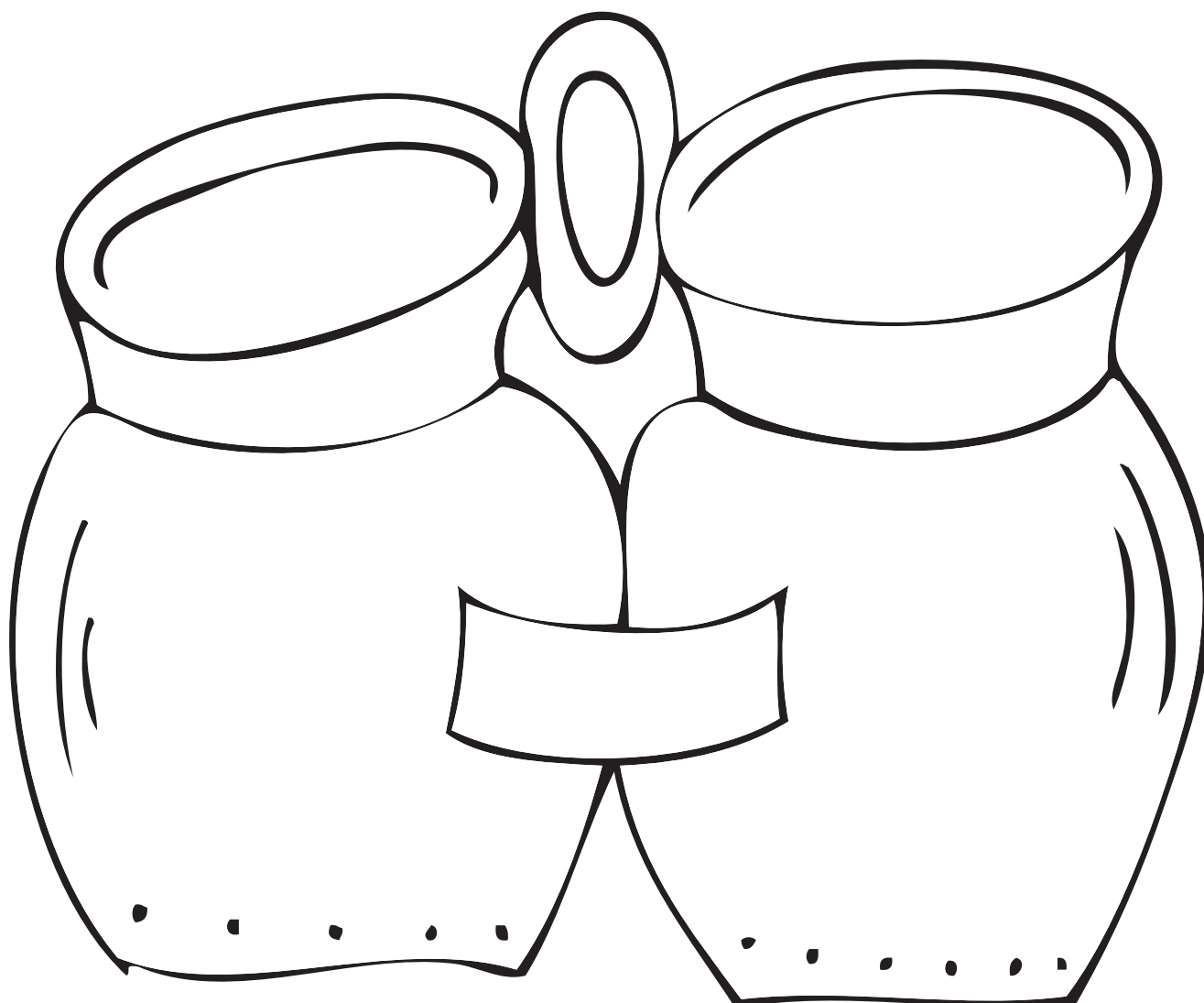
„Upleć” swój kapelusz. Naklej na niego słomki, trawki, skrawki papieru bądź inny materiał.

Ceramika

Aby żyć, trzeba jeść, a aby jeść – trzeba gotować. Do gotowania z kolei potrzebujemy garnka. Dziś kupujemy go w sklepie, natomiast dawniej nabywano go w lokalnym warsztacie, od wędrownych handlarzy bądź na jarmarku. Najczęściej spotykano **naczynia wypalane z gliny**. Garncarstwo to trudna sztuka, wymaga odpowiedniego materiału, pieca, umiejętności. Dzban przecież trzeba ulepić, nadać mu pożądaną formę, a potem wypalić w odpowiedniej temperaturze. No i jeszcze ozdobić, jeśli ktoś miał na to ochotę.

Ozdób gliniane naczynie – dwojak.
Możesz użyć do tego np. plasteliny.

Jak wygląda ludowa architektura?

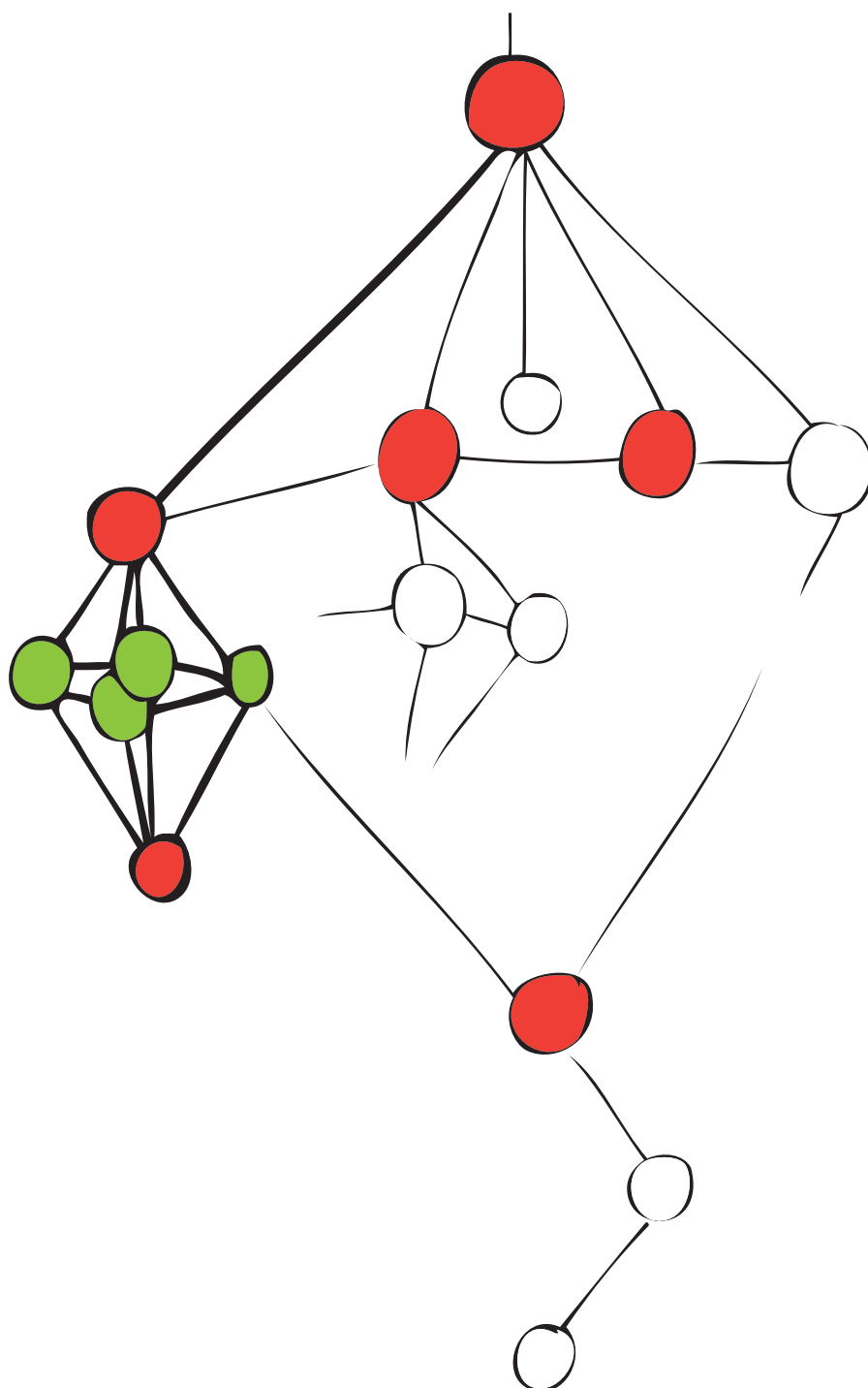
Na pewno jest **malownicza i pięknie komponuje się z krajobrazem**. Zawdzięcza to naturalnemu materiałowi, z jakiego wznoszono budynki, bryle i proporcjom budynków. Najczęściej budowano je z **drewna, kamienia, gliny, słomy**. Domy miały podłużny układ, izby mieszkalne łączyły się powszechnie z pomieszczeniami gospodarczymi: oborą, stajnią. W niektórych częściach kraju popularne były tzw. okólniki – czworobok z małym podwórkiem pośrodku. Dom starano się upiększyć: ściany często bielono, a niekiedy – jak w Zalipiu – malowano na nich kolorowe kwiaty, w deskach wycinano ornamenty, na szczycie dachu umieszczano wiatraczek lub ruchomą figurkę.

Zaprojektuj i udekoruj własny ludowy dom.

Pająk w białej izbie

Wewnątrz chłopskiego domu najważniejsza była tzw. biała izba – **odświętna i reprezentacyjna**. Zdobiono ją świętymi obrazkami, kwiatami z bibuły, makatkami i wycinankami. W domach za-
możnych gospodarzy uwagę zwracał piec – chlebowy albo kaflowy. Pięknie prezentowały się
zawieszone na środku sufitu... pająki. Przypominały trochę żyrandole, ich formy konstruowano
z nawlekanych na nitkę słomek.

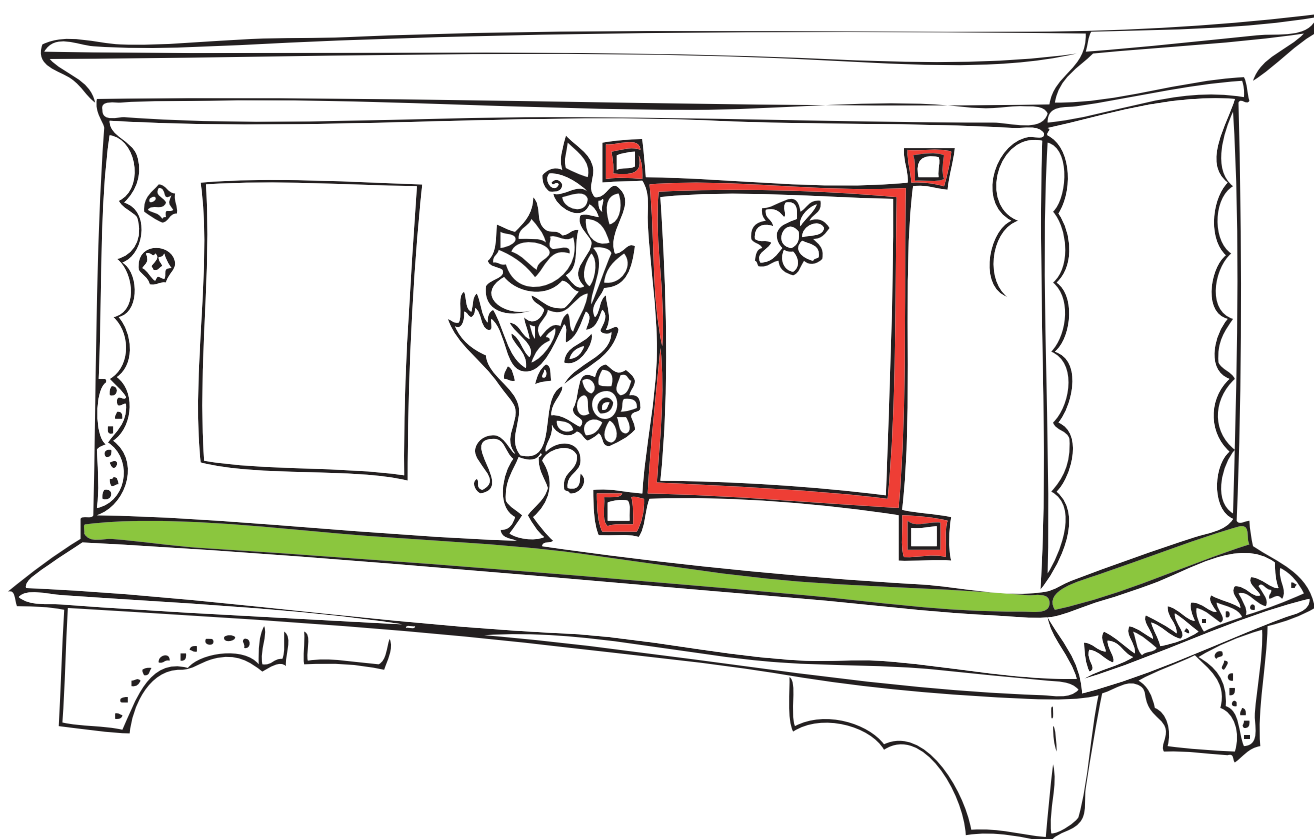
Dokończ pająka.

Skrzynia pełna skarbów

W wiejskiej chacie nie było zbyt wiele mebli, ale na pewno trzeba wspomnieć o skrzyniach, w których przechowywano **cenny dobytek**. Często była to ślubna wyprawa gospodyni, dlatego skrzynie te nazywa się wiannymi lub posagowymi. Skrzynie te zazwyczaj były bardzo kolorowe i pięknie malowane.

Udekoruj skrzynię wianną.

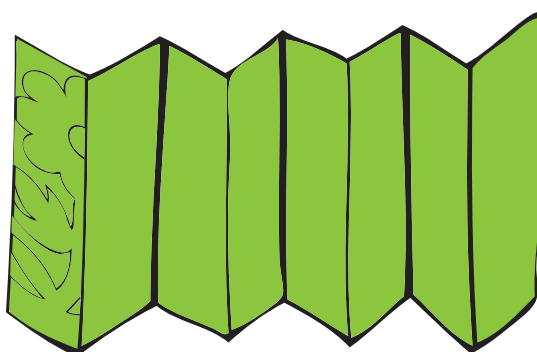
Wycinanka

.....

Najbardziej charakterystycznym elementem polskiej sztuki ludowej jest wycinanka. Powstała z papieru kupowanego u domokrażców, wycinano ją **nożycami do strzyżenia owiec**, bez wcześniejszego rysowania wzoru. Wykorzystywano ją do zdobienia ścian, okien, belek powały. Rozwinęła się w XIX wieku w kilku regionach, m.in. na Kurpiach, w okolicach Łowicza, Rawicza, Opoczna czy Lublina. Zadziwia swoją różnorodnością: prezentuje formy abstrakcyjne lub zaczerpnięte z przyrody i wiejskiego życia, raz motywy są proste – wycinane z arkusza, innym razem symetryczne, co uzyskiwano ze złożenia papieru, jeszcze inaczej tworzone wyklejanki.

Przygotuj prostokątny pasek kolorowego papieru. Zegnij go na pół, a następnie znowu na pół. Zginaj go dotąd, aż uzyskasz 8 części, jak na rysunku poniżej. Przerysuj wzór na złożonej harmonijce, a następnie wytnij niepotrzebne części. Gotową wycinankę wklej poniżej.

Ludowe malarstwo

Sztuka ludowa to także ludowe malarstwo. Co je wyróżnia? Religijna tematyka, dość nieporadne wykonanie – ich twórcy nie studiowali anatomii ani zasad perspektywy; prostota, niekiedy naiwność przedstawienia, swoista dekoracyjność. Centra ludowego malarstwa istniały przy dużych ośrodkach kultu, jak np. w Częstochowie, w pobliżu klasztoru na Jasnej Górze. Zdarzało się, że w takich miejscach niemal wszyscy okoliczni mieszkańcy zajmowali się malowaniem, bo tak duże było zapotrzebowanie pielgrzymów. Obrazy powstawały tam „hurtowo”, najbardziej sprawni wykonywali twarze i dłonie, resztę pozostawiając pomocnikom. Malowano na płótnie, papierze, bardzo popularne były obrazki odbijane w technice drzeworytu. Twórcy sami musieli przygotowywać sobie farby, pędzle i podłoże. Nie kierowano się swobodnie wyobraźnią, wzorem do naśladowania były wizerunki uznawane za cudowne, jak np. Matka Boska Częstochowska czy z Kalwarii Zebrzydowskiej, oraz zatwierdzone przez Kościół. Ludzie otaczali zakupione obrazy wielką pobożnością, zdobyli je od święta, rozmawiali z nimi, wierzyli, że mają niemal magiczną moc.

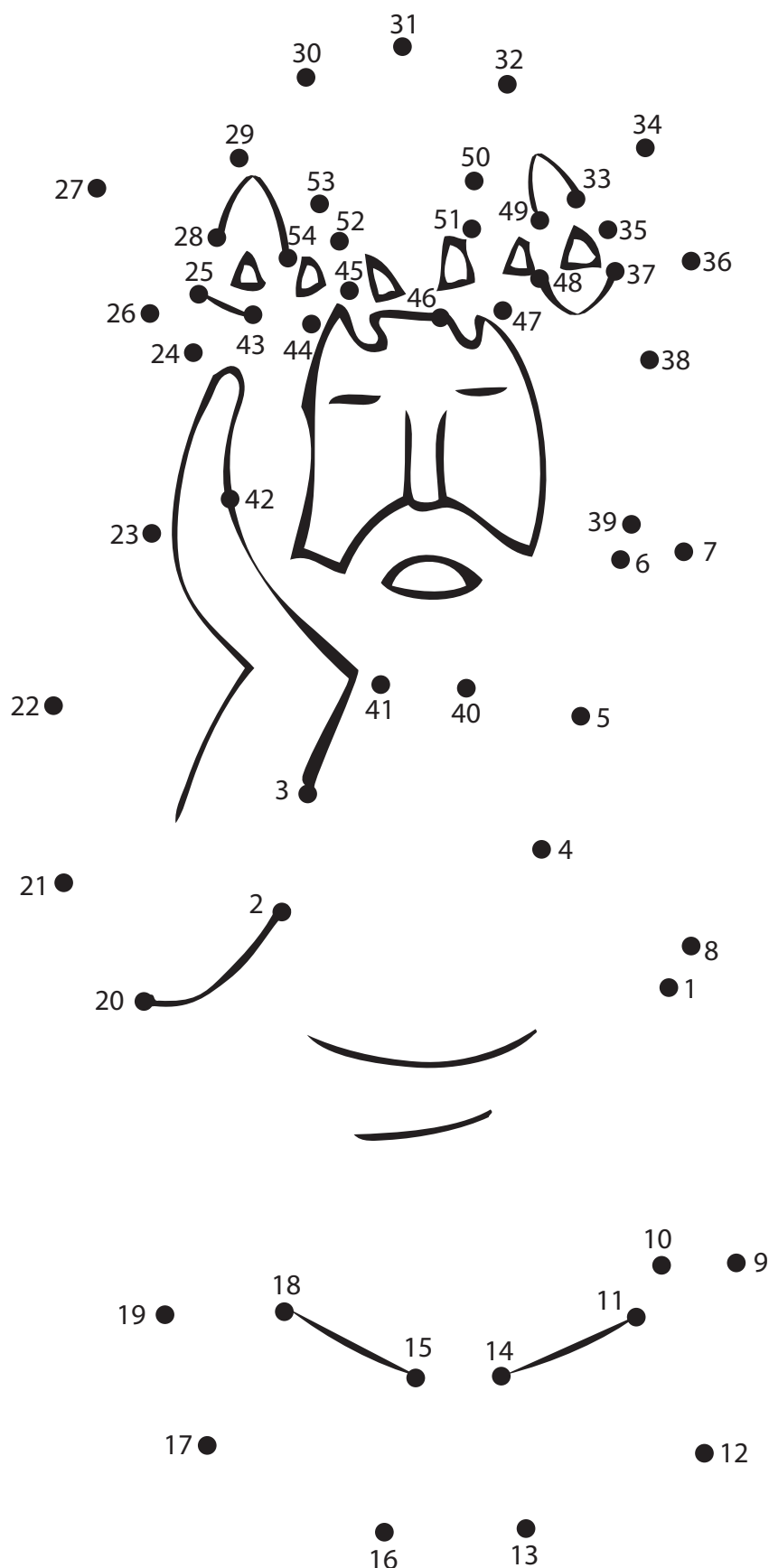
Pomóż ludowemu obraznikowi i pokoloruj ten drzeworyt przedstawiający św. Mikołaja.

Rzeźba ludowa

Bardzo ważną dziedziną sztuki ludowej jest rzeźba. Dawniej tworzyli ją wiejscy **świętkarze** i jak wskazuje ta nazwa, rzeźbili oni głównie świętki, czyli figury świętych, Matki Boskiej i Jezusa. Umieszczano je w kapliczkach, na słupach, kolumnach i krzyżach. Po II wojnie światowej wiejscy rzeźbiarze zaczęli tworzyć z myślą o wystawach, konkursach, turystach, kolekcjonerach i odbiorcach z miasta, co spowodowało rozszerzenie podejmowanej przez nich tematyki o motywy świeckie, np. związane z obyczajami, życiem na wsi. Najczęściej rzeźbiono w drewnie, ale były regiony, gdzie sięgano po kamień. Rzeźba ludowa mimo podobnej tematyki jest bardzo różna w wyrazie i wykonaniu. Niekiedy pełna dramatyzmu, dzikości, surowa, o znakomitych formach, czasem nieudolna, klockowata, bez wyrazu.

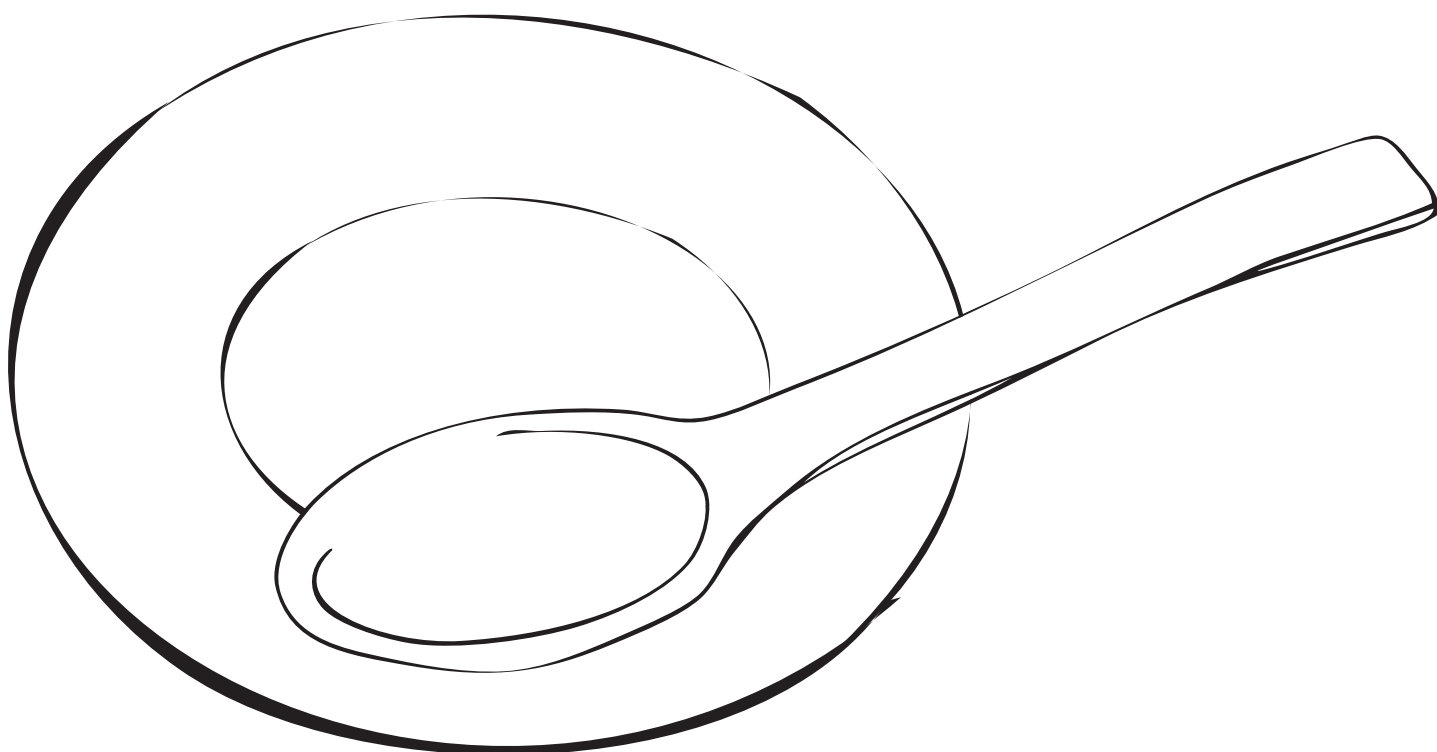
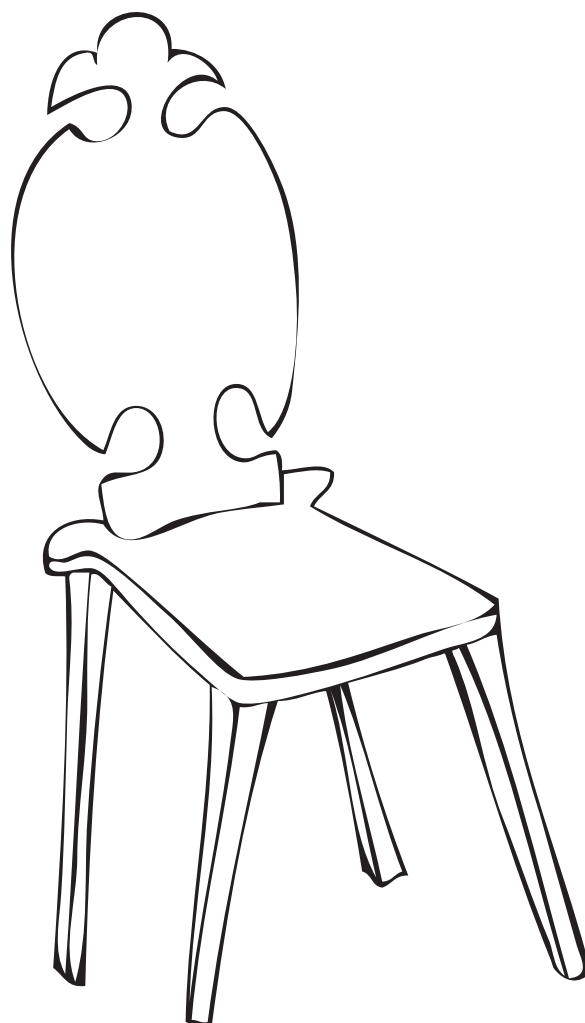
Połącz punkty i zobacz, kogo wyrzeźbił ludowy artysta.

Snycerstwo

Podstawowym surowcem wykorzystywanym na wsi było **drewno**. Z niego rzeźbiono, budowano, a także konstruowano rozmaite sprzęty czy przedmioty codziennego użytku. Wśród ludowych rzemiosł na szczególną uwagę zasługuje snycerstwo, czyli sztuka rzeźbienia i zdobienia drewna. Przykładem snycerki są **pięknie dekorowane** półki, łyżniki (czyli półeczki do przechowywania łyżek), solniczki, rozmaite naczynia czy zydle (typ krzesła), które znamy z izb góralskich. To właśnie w górach snycerka najbardziej się rozwinęła. Materiału było tam w bród, a po drugie sprzyjał temu... wypas owiec. Młodzi juhasi na halach mieli mnóstwo czasu, by dłubać w drewnie. Chcieli wykonać coś pięknego dla wybranek swego serca, a oprócz tego pokazać swoje umiejętności.

Ozdób łyżkę, miskę i zydle.

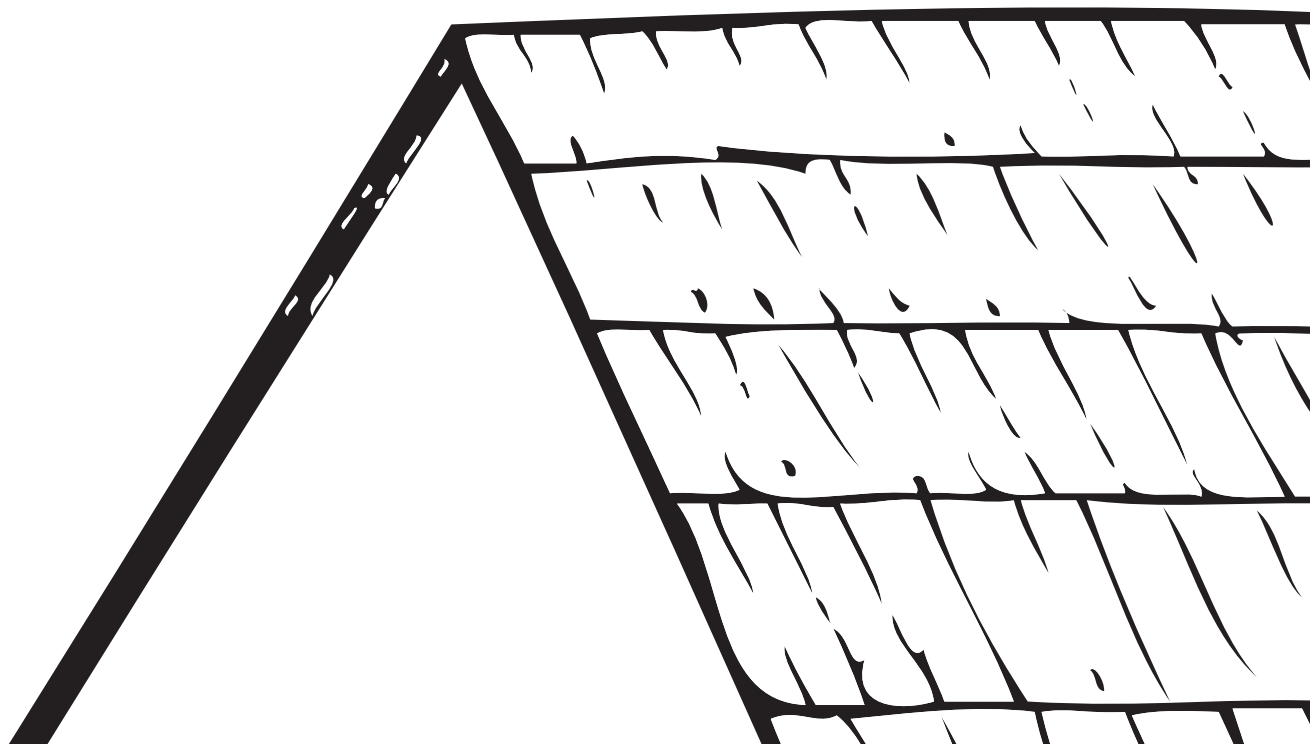

Kowalstwo

.....

Prawdziwie męskim zajęciem było kowalstwo. Kowale nie tylko **podkuwali konie**, ale i wyrabiali z żelaza **rozmaite przedmioty**, jak klamki, zawiasy, okucia, kraty czy umieszczane na dachach wiatrowskazy. Kowale nie tylko umieli zapanować nad ogniem i formować różne kształty z żelaza, ale znali się trochę na **weterynarii** (to przez te konie), a gdy trzeba było – potrafili wyrwać ząb (mieli odpowiednie narzędzia, brrr). Warto zwrócić uwagę na wyroby kowalstwa artystycznego, przecież wykonanie żelaznego koguta czy konika to nie lada sztuka.

Wyobraź sobie, że jesteś kowalem – złotą rączką. Narysuj na szczycie tego dachu wiatrowskaz w dowolnym kształcie.

Strój ludowy

Co powinieneś wiedzieć o stroju ludowym? Po pierwsze, że piękne stroje, które znamy ze zdjęć, występów zespołów pieśni i tańca czy muzeów etnograficznych, **noszono od święta**, co innego zakładano na co dzień, do pracy. Po drugie, że w Polsce istnieje **olbrzymia różnorodność strojów** i ich odmian. Inaczej wygląda strój krakowski, podlaski, łowicki, Lachów Sądeckich, ze Śląska Cieszyńskiego, okolic Rawy Mazowieckiej, górali podhalańskich i Beskidu Śląskiego, Żywca, Biłgoraja czy z Kurpiów. Po trzecie strój – podobnie jak to jest dzisiaj – **mówił kim jesteś**. Ubiór określał nie tylko region, z jakiego się pochodziło, ale także, czy jego właściciel był bogaty czy biedny, jaką zajmował pozycję społeczną, czy był poślubiony czy nie itd. Po czwarte wykonanie pięknego stroju wymagało **wielu godzin pracy**, a jego zakup kosztował nawet tyle, ile pót chatupy czy dwie krowy. Nic dziwnego, że bardzo o niego dbano, np. buty zakładano dopiero przez wejściem do kościoła, a drogę pokonywano boso. Strój przekazywano z matki na córkę i z ojca na syna. Był powodem do dumy.

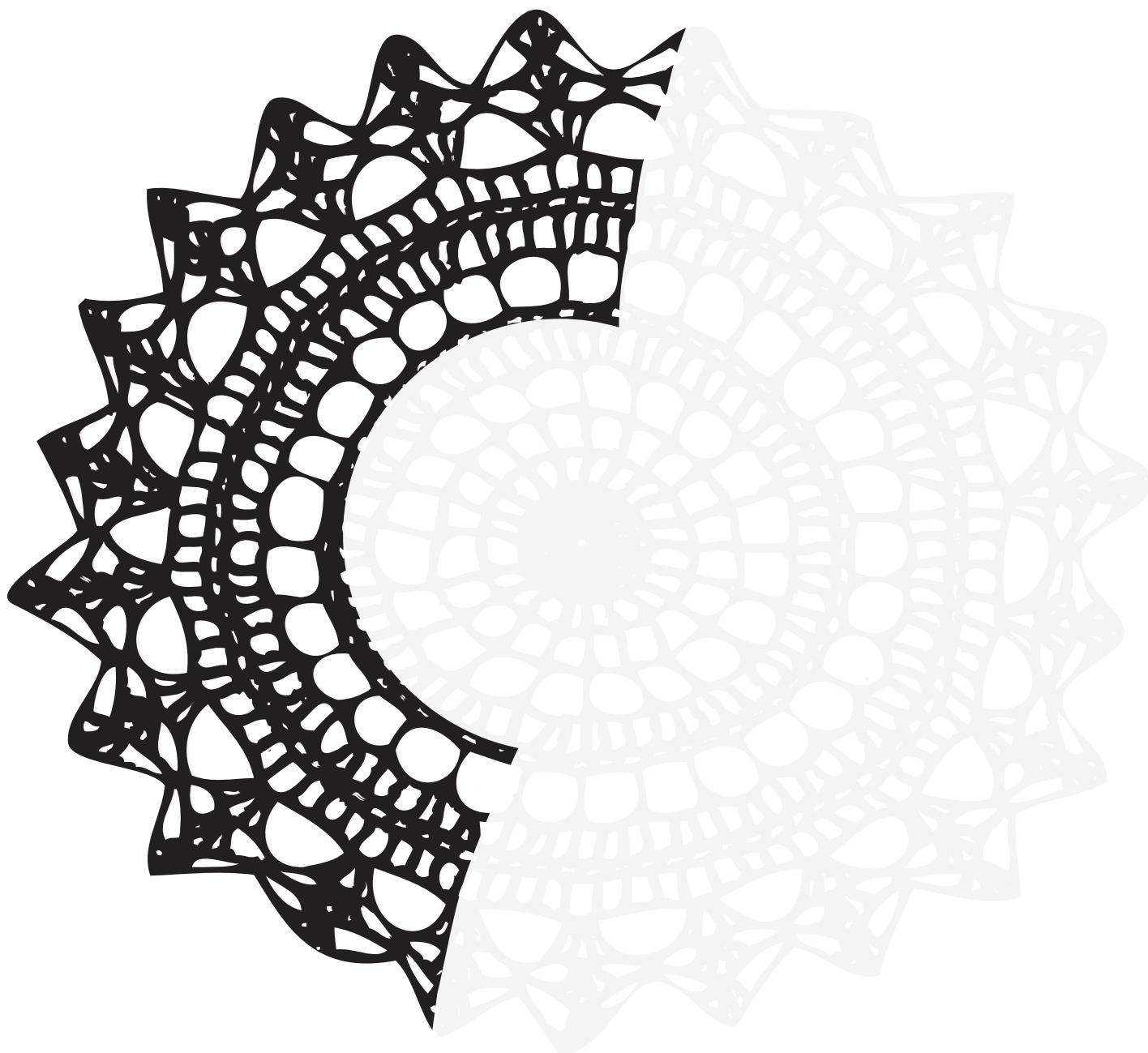
Przedstaw siebie i kolegów w strojach ludowych. Dorysuj inne postacie oraz brakujące elementy na ilustracjach. Twarze możesz namalować bądź np. wkleić zdjęcia.

Hafciarstwo

Najbardziej widocznym elementem regionalnych strojów były różnego rodzaju **naszycia, cekiny, paciorki, lamówki oraz hafty i koronki**. Hafciarstwo i koronkarstwo to także dziedziny sztuki ludowej. Do dziś są domeną kobiet. Oprócz ubrań i ich elementów, jak np. czepce, chustki, halki, fartuszki, a nawet góralskie kożuszki, tradycyjnie zdobiono nimi bieliznę pościelową, obrusy, serwetki, makatki, kapy itp. Rodzaj ścięgu czy motywy zdobnicze zależały od lokalnych upodobań i tradycji. Popularne były zwłaszcza **wzory kwiatowe**. Im zdobienie bogatsze, tym więcej pracy wymagało. Zdarzało się, że nad jedną chustą hafciarka pracowała 2-3 dni!

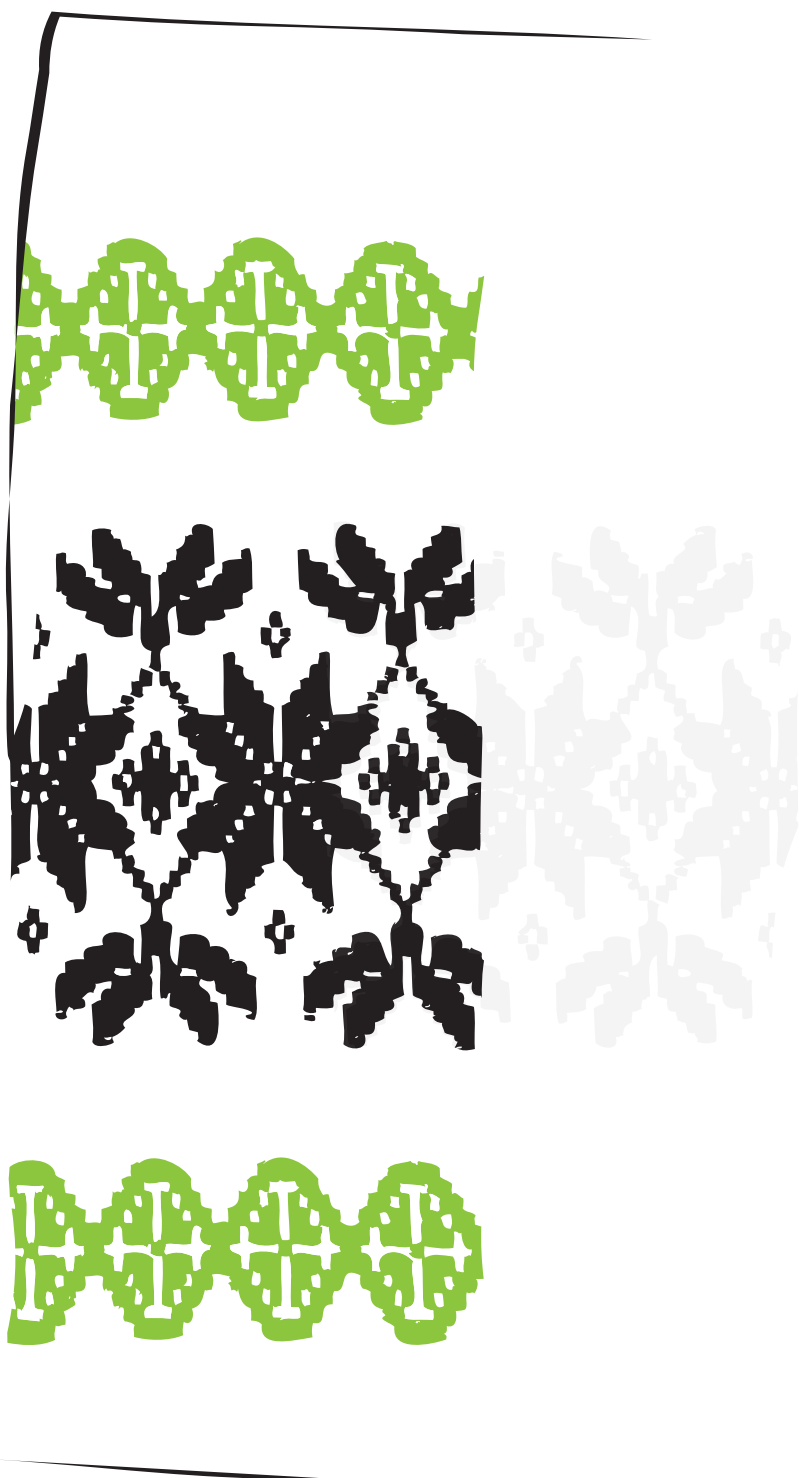
Jak będzie wyglądała ta serweta? Dokończ ją.

Tkaniny

Aby uszyć **strój**, potrzebna była tkanina, a tę trzeba było **utkać**. Do tego służyły **krosna**, które można było spotkać niemal w każdym domu. Do **przędzenia** wykorzystywano len, konopie, wełnę oraz bawełnę. Aby tkanina była kolorowa, sięgano po naturalne barwniki: czerń uzyskiwano z kory dębu, żółć – np. z kory jabłoni, czerwień – z robaczków o nazwie czerwce. Stosowano rozmaite **sploty**, **techniki** i **wzory**. Typowe dla Polski są zwłaszcza pasiaki i kraciaki.

Pomóż utkać tę tkaninę oraz ozdobić ją wzorzystym haftem.

Zabawki i opowieści

Kultura ludowa ma wiele do zaoferowania dzieciom, przede wszystkim wspaniałe opowieści i zabawki. Te ostatnie wyrabiano głównie z **drewna i wypalanej gliny**. Zabawki wykonywali dla najmłodszych dziadkowie i rodzice. Starsze dzieci często tworzyły coś same dla siebie, mogła to być lalka z **gałganków** albo **wystrugana z kory** łódka. Zabawki można było również kupić na jarmarku. Czego tam nie było! Koniki bujane, ptaszki – fujarki, gwizdki, piszczałki, wózki, karuzele, szabelki, trzaskające skrzydłami motyle, dziobiące kurki, wiatraczki, figurki jeźdźców, strażaków, rozmaitych zwierząt. Pamiętajmy jednak, że dawniej dzieci nie miały tak kolorowego życia jak teraz. Ledwie zaczynały chodzić, a już czekały na nie obowiązki. Ich podstawowym terenem do zabawy była łąka, na której wypasaty krowy czy gęsi. Rodzice nie mieli pieniędzy ani czasu, by zasypywać dzieci coraz to nowymi zabawkami. Dlatego tak ważna była wyobraźnia: kawałek sznurka, kijek, stoma, żółędzie, kasztany i... zabawka gotowa.

Jakie zabawki możesz stworzyć z takich rzeczy? Narysuj je.

Nie ma zabawy bez muzyki, a ta towarzyszyła zazwyczaj dniom świątecznym, obrzędom i uroczystościom. Instrumentami muzycznymi były niektóre dziecięce zabawki, jak np.: **drewniane fujarki, gwizdki w kształcie ptaszków, piszczatki z łodyżek roślin, kołatki**. Wiele z używanych dawniej instrumentów jest dziś bardzo rzadkich, tym większe brawa należą się tym, którzy dbają o to, by nie zaginęła umiejętność grania na nich oraz technika ich wytwarzania. Niektóre z ludowych instrumentów zaciekawiają już samą nazwą, ot choćby **diabelskie skrzypce, dudy, kozy czy burczybas**. Olbrzymią pracę wykonał w XIX wieku pan Oskar Kolberg, który zebrał teksty i opisał wiele **ludowych pieśni**.

Z pewnością słyszałeś różne ludowe pieśni. Zilustruj fragment jednej z nich:

*W murowanej piwnicy tańcowali zbójnicy
Kazali se piknie grać i na nóżki spojirać.*

Etnografia

Oskar Kolberg jest nazywany ojcem polskiej etnografii, czyli nauki zajmującej się opisem kultury ludowej różnych społeczności i grup. Żył w XIX wieku. Napisał wiele książek o kulturze ludowej, w tym wielotomową pozycję zatytułowaną: *Lud, jego zwyczaje, sposób życia, mowa, podania, przysłowia, obrzędy, gusła, zabawy, pieśni, muzyka i tańce*.

Namaluj książki autorstwa pana Oskara Kolberga na półkach w bibliotece.

K

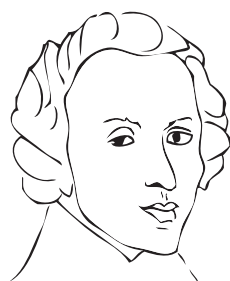

L

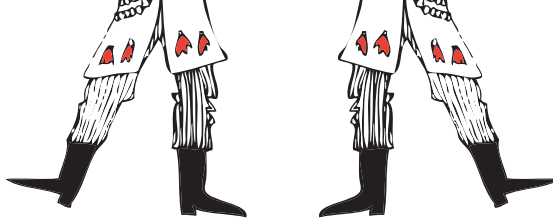
Fascynacja

Zainteresowanie kulturą ludową zaczęło się w epoce oświecenia i romantyzmu, czyli w wiekach XVIII i XIX. Ich wyrazem są utwory poetyckie Adama **Mickiewicza** (*Ballady i romanse, Dziady*) czy Teofila **Lenartowicza** (*Lirenka*) oraz utwory muzyczne **Fryderyka Chopina** (Mazurki) i Stanisława **Moniuszki** (*Halka*).

Dokończ malować obrazy przedstawiające artystów zafascynowanych kulturą ludową. Pamiętaj, aby A. Mickiewicza i T. Lenartowicza przedstawić z książkami, a F. Chopina i S. Moniuszkę z motywami odnoszącymi się do muzyki. „Opraw” portrety w ramy.

Chtłopomania

Wielka fascynacja kulturą ludową nastąpiła **w drugiej połowie XIX wieku**. Zjawisko to określa się jako **chłopomanie**. Wielu artystów wyruszyło wtedy masowo poznawać wieś. Inspirowali się ludową sztuką, malowali obrazy przedstawiające sceny z życia chłopów, a niektórzy z nich, jak np. **Stanisław Wyspiański**, brali sobie chłopki za żony. Wyspiański jest autorem słynnego dramatu *Wesele*, dla którego impuls stanowiło wesele poety Lucjana Rydla i chłopki Jadwigi Mikołajczykówny w podkrakowskich **Bronowicach**. Wiele cytatów z tego utworu stało się przysłowiami.

Zilustruj cytat z *Wesela*:

*Ach ta chata rozśpiewana,
ta roztańczona gromada,
zobaczy pan, proszę pana,
że się do poezji nada.*

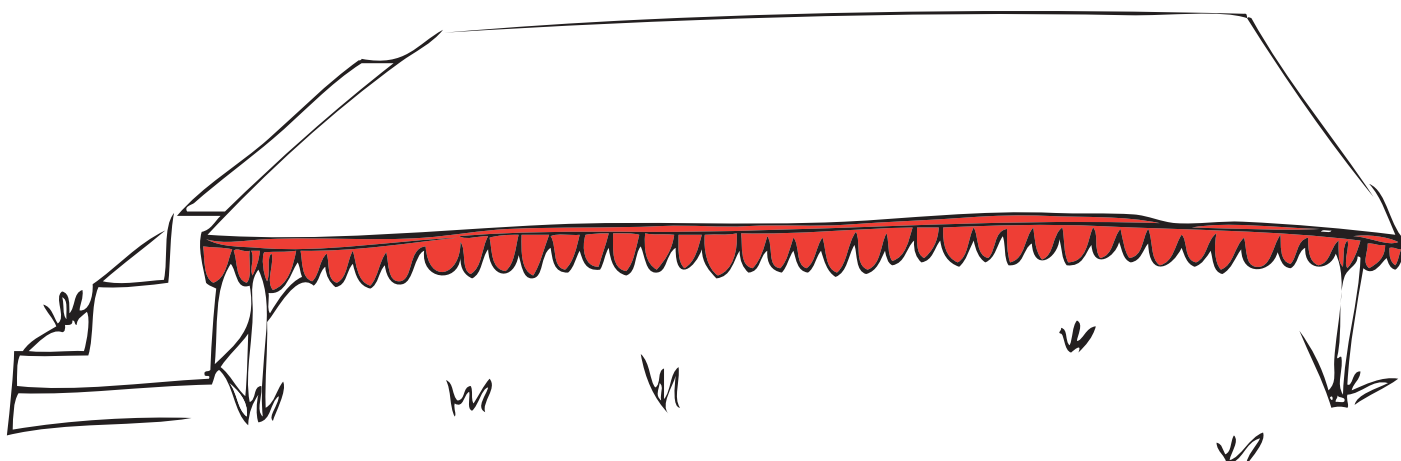
(Rachela)

Folklorizm

.....

Tradycyjna kultura chłopska w dużej mierze należy dziś do przeszłości. Przyczyniło się do tego wiele czynników. Po II wojnie światowej wielu mieszkańców wsi przeprowadziło się do miast i zmieniło styl życia. Otwarto nowe szkoły, a dzieci zamiast pasać gęsi, zaczęły się uczyć pisać, czytać i zgłębiać wiedzę o świecie. Popularne stały się **wyroby przemysłowe**, które wyparły tradycyjne rzemiosło. W domach pojawiły się radio, a potem telewizja, w polach – nowoczesne maszyny. Zmieniły się gusta i oczekiwania ludzi. Wytwory kultury ludowej przestały służyć wsi, a zaczęły trafiać do muzeów, na festiwale, w ręce turystów i kolekcjonerów. Tak narodził się folklorizm, czyli **folklor stylizowany, wyuczony**. Jego przykładami są występy lokalnych kapel w czasie dożynek czy dziecięcych zespołów pieśni i tańca w trakcie festiwali.

Dzieci z zespołu folklorystycznego za chwilę wychodzą na scenę.
Dokończ obrazek i pomóż im się ustawić do tańca.

Etnodizajn

Dziś kultura ludowa jest kopalnią pomysłów dla architektów, projektantów wnętrz, ogrodów, mebli, tkanin, biżuterii, ubrań itd. Wykorzystują oni tradycyjne motywy, styl czy techniki. Popularnością cieszy się tzw. etnodizajn, oznaczający **wzornictwo czerpiące z tradycji**.

Co można kupić na kramie z etnodizajnem?

Pokoloruj parasol w ludowe wzory, zaprojektuj nowoczesną lampę, koszulkę i inne rzeczy inspirowane wzornictwem ludowym.

Tradycje

Na szczęście do dziś żywe są rozmaite **ludowe tradycje, obrzędy i zwyczaje**. Są one w dużej mierze związane z chrześcijaństwem, ale często widać w nich **ślady wierzeń i praktyk magicznych** z czasów pogańskich. Przykładem jest wielkanocna pisanka – pradawny symbol rodzącego się życia. Warto wiedzieć, że kalendarz świąt chrześcijańskich zbiega się z rytmem przemian przyrody, np. Zielone Świątki przypadają w czasie przesilenia wiosennego, a noc św. Jana – przesilenia letniego. Dla ludzi święta zawsze były szczególnym okresem, dlatego do dziś nadaje im się piękną oprawę. W okresie Wielkanocy szykowane są – oprócz pisanek czy kraszanek – wspinałe palmy i wystawiane misteria Męki Pańskiej, z okazji Bożego Ciała w niektórych miejscach w Polsce sypie się kwietne dywany, na dożynki – przygotowuje wieńce, w okresie świąt Bożego Narodzenia ubiera się choinkę (dawniej ozdoby choinkowe tworzone samodzielnie, ponadto konstruowano wtedy tzw. świąty – słomiane dekoracje zawieszane pod sufitem), wystawia jasełka, chodzą poprzebierani kolędnicy.

Dorysuj kolędników, wśród których mogą się znaleźć:
król, anioł, śmierć z kosą, tur, muzykanci z instrumentami itp.

Język

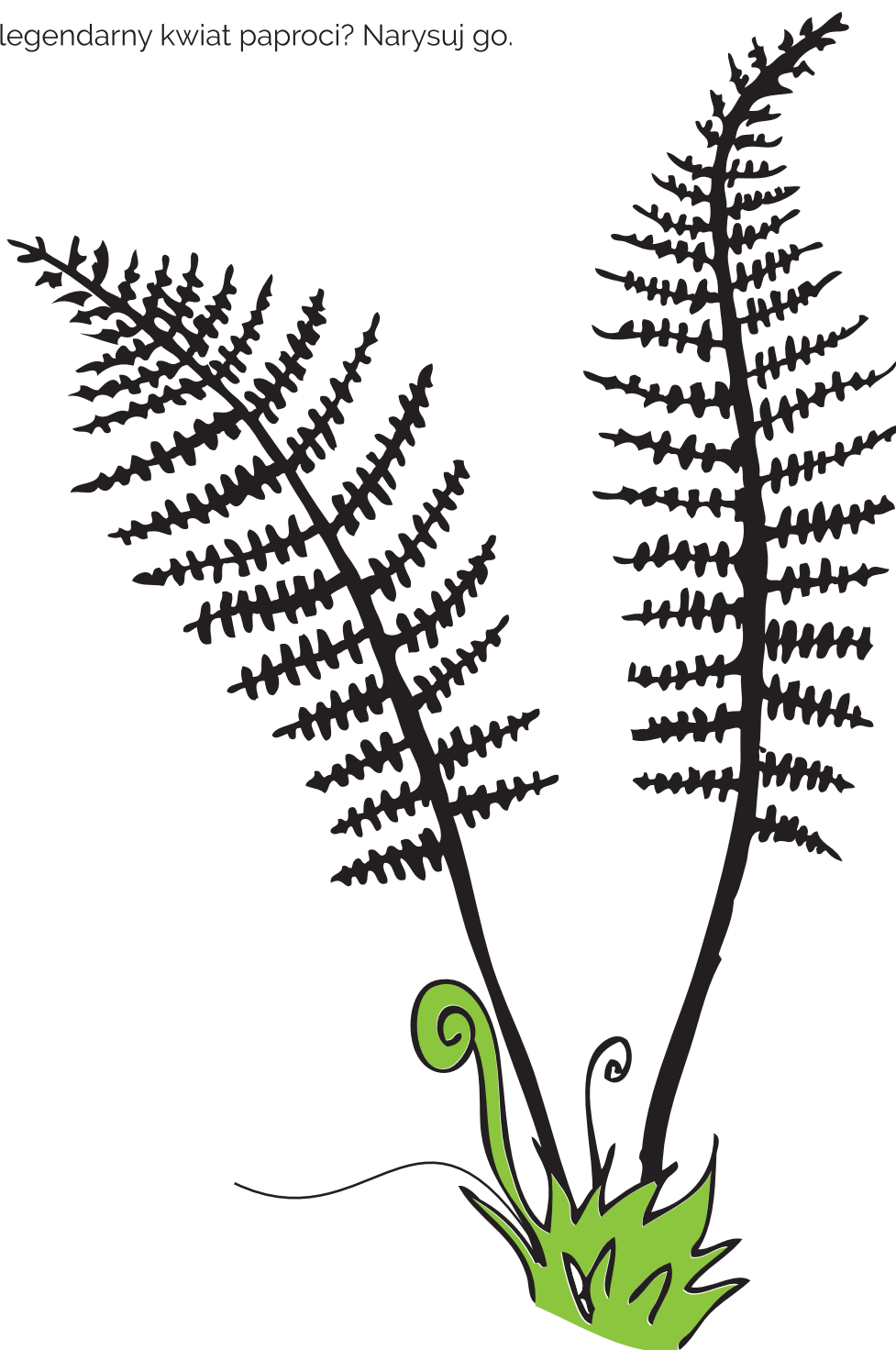
.....

Co ma wspólnego kultura ludowa z językiem? Wspominaliśmy już o tym, że ustnie przekazywano sobie wiedzę i historię. Ale nie tylko. Zarówno dzieci, jak i dorośli uwielbiali **stuchać** legend, opowieści, a także pieśni i przyśpiewek.

Wiesz już, że w Polsce istnieje wiele regionów etnograficznych, które różniły się nie tylko budownictwem czy strojem, ale i **gwara**, czyli mową, jakiej używali ludzie. Gwary możesz poznać jeszcze dziś, podróżując po kraju.

A czy słyszałeś kiedyś ludowe **przysłowia**, np. „W marcu jak w garncu” albo „Na Świętego Grzegorza idzie zima do morza”? A może spotkałeś się kiedyś z ludową poezją?

Jak wyobrażasz sobie legendarny kwiat paproci? Narysuj go.

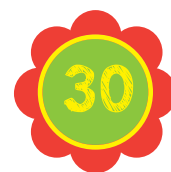

Dziedzictwo

.....

Elementy tworzące kulturę ludową są częścią naszego **dziedzictwa kulturowego**, to z kolei można podzielić na **materialne i niematerialne**. Materialnym jest to, którego możemy dotknąć, np. zabytki, dzieła sztuki i inne cenne eksponaty. W przypadku kultury ludowej będą to np. stare rzeźby, kapliczki, obrazy, narzędzia, stroje, naczynia, meble, budynki itp. Dziedzictwo niematerialne jest bardziej nieuchwytnie, składają się na nie wiedza, umiejętności, tradycje i zwyczaje, bajki, legendy, zabawy i sposoby świętowania, muzyka, widowiska, wyobrażenia i praktyki dotyczące przyrody, ale również związane z nimi przedmioty (np. palmy wielkanoce) czy miejsca (np. warsztat twórcy).

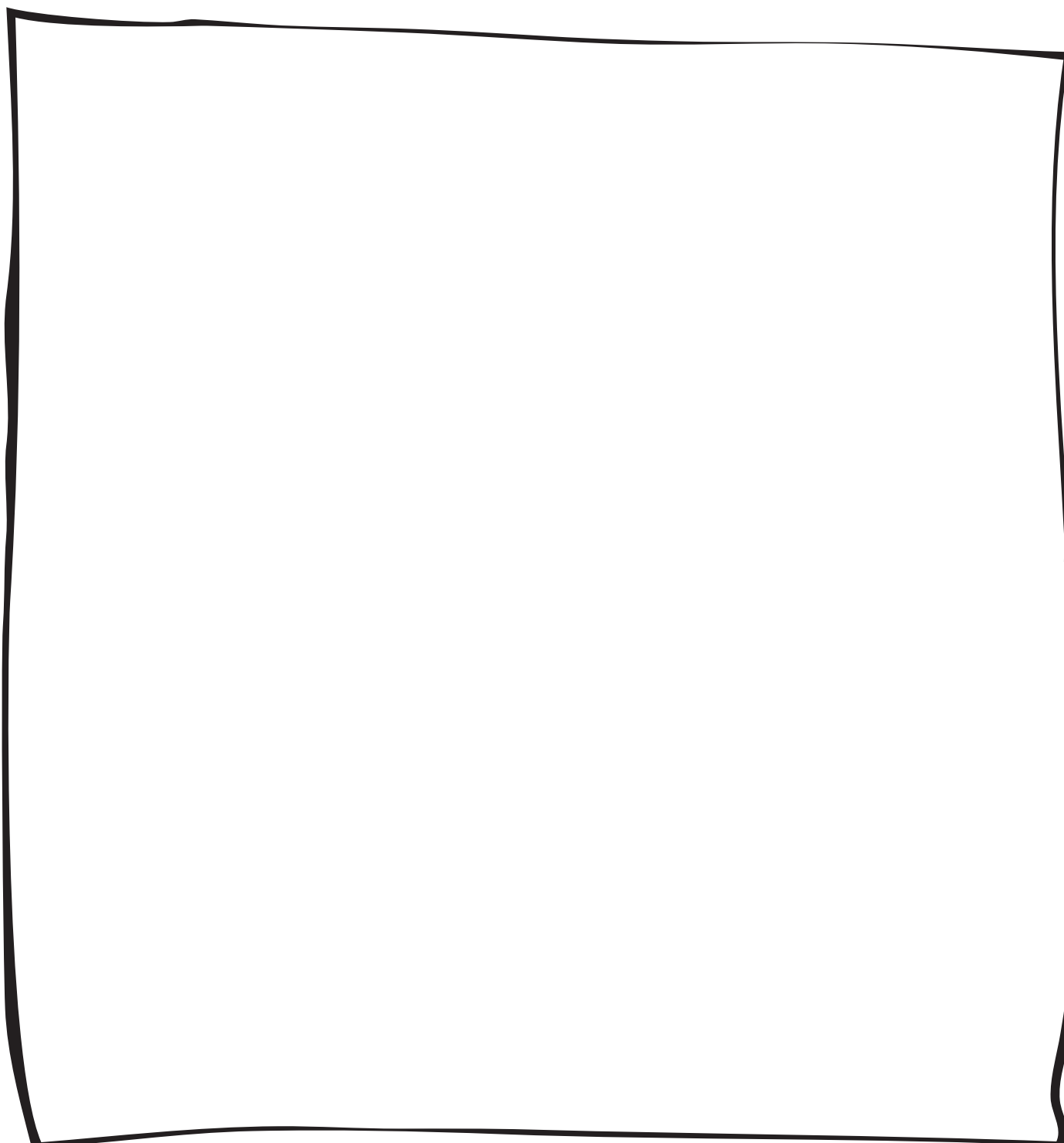
Namaluj przykłady materialnego oraz niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

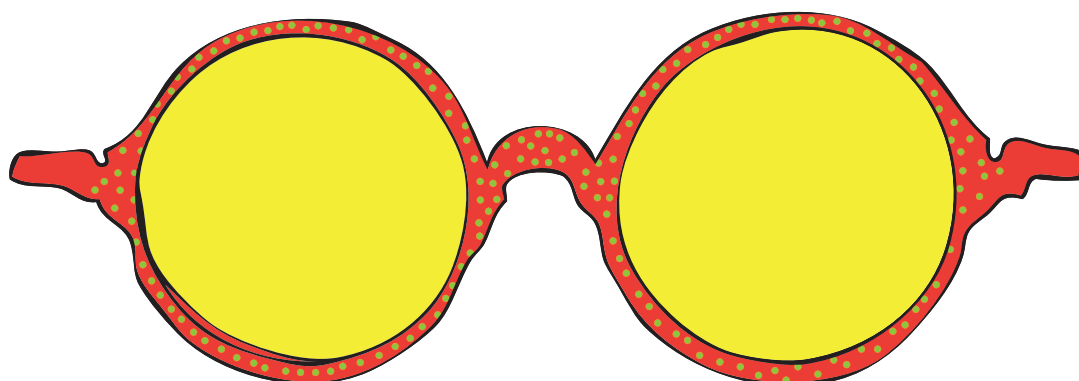

Spotkania

Mamy nadzieję, że przekonałeś się o tym, że kulturę ludową można spotkać niemal na każdym kroku. Zachęcamy cię do wizyty w skansenie i muzeum etnograficznym, gdzie zgromadzone są zbiory związane z folklorem. Wystarczy jednak, że rozejrzesz się po swoim otoczeniu: może w drodze do szkoły mijasz ludową kapliczkę albo twoja babcia pięknie haftuje i zna wiele ludowych przyśpiewek? Może byłeś na dożynkach i widziałeś występy zespołów ludowych? A może jesteś fanem muzyki etnicznej? Albo masz w domu talerze zdobione w ludowe wzory?

Rozejrzyj się i namaluj przykład kultury ludowej, który masz w zasięgu wzroku.

Publikacja została przygotowana w ramach projektu
Ludowa Akademia Dziedzictwa
www.ludowaakademia.pl

Dofinansowano ze środków Narodowego Centrum
Kultury w ramach programu Kultura – Interwencje 2015

Organizacja projektu: Stowarzyszenie Historyków Sztuki
Koncepcja i tekst: Katarzyna Zarzycka / Plenerownia
Ilustracje i skład: Barbara Łepkowska / Plenerownia

Projekt LUDOWA AKADEMIA DZIEDZICTWA
dofinansowano ze środków Narodowego
Centrum Kultury w ramach programu
Kultura – Interwencje 2015

Organizatorzy

Współorganizatorzy oraz patronat medialny

Kultura
Ludowa.pl